

Verkenning arbeidsmarkt

Deze verkenning start met een overzicht van algemene trends en gaat vervolgens dieper in op kinderopvang, met een vernieuwde arbeidsmarktprognose en gegevens over het potentieel.

Economie

Ondanks de coronapandemie groeit de economie. Sommige sectoren zijn hard geraakt. Maar de Nederlandse economie in zijn geheel is krachtig opgeveerd. Het CPB verwacht voor 2022 een economische groei van 3,5 procent. Het snelle en krachtige herstel in 2021 komt doordat centrale banken de geldkraan de afgelopen twee jaar helemaal open gedraaid hebben. Hierdoor is de inflatie gestegen tot boven het acceptabele niveau van twee procent, namelijk 5,6 procent in 2021.

Vanuit het perspectief van werknemers is loonsverhoging daarom gewenst. Anders kunnen ze door de hogere prijzen minder kopen. Tenzij zij geld lenen of interen op spaargeld. Minder uitgaven kunnen voor werkgevers een argument zijn om via loonsverhoging werknemers te compenseren voor de inflatie. Consumentenuitgaven komen de economie immers ten goede. Voor werkgevers is de kwestie echter wat ingewikkelder. Enerzijds opereren ze in een zeer krappe arbeidsmarkt. Personeel vasthouden is hen dan ook wel wat waard. Anderzijds betekenen hogere lonen ook hogere kosten, nu en in de toekomst. Dat zet de winst onder druk – en vooral voor sectoren die zwaar getroffen zijn door corona - is dat extra pijnlijk. Óf bedrijven moeten de hogere loonkosten doorrekenen aan de klant. Maar kan dat? Ester Barendregt (hoofdeconoom van de Rabobank) verwacht dat een deel van Nederlanders wél bereid blijkt om hogere prijzen te betalen. Bijvoorbeeld wanneer ze ook meer zijn gaan verdienen. Dan kunnen hogere lonen via hogere prijzen weer tot een nieuwe looneis leiden, en uiteindelijk tot een loon-prijsspiraal. Ze verwacht dat we in het midden uitkomen: wel hogere lonen, maar geen volledige compensatie van de inflatie. Een loon-prijs spiraal blijft zo in elk geval uit.

De overheidsschuld is opgelopen door de overheidssteun en gemiste belastinginkomsten. In 2022 daalt deze schuld weer en blijft deze onder de Europese grenswaarde van 60 procent ten opzichte van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

Arbeidsmarkt

De werkloosheid is met 3,4 procent in 2021 bijna terug op het lage niveau van voor de coronacrisis. Er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Voor elke vijf werkzoekenden zijn er zes vacatures. Als het steunbeleid stopt loopt de werkloosheid met 0,1 procentpunt op, omdat sommige bedrijven in financiële problemen zullen komen. Maar de krapte op de arbeidsmarkt blijft ook dan in stand. (CPB, macro economische verkenning 2022).

Afgaande op de verwachte stijging van de gezonde levensverwachting hoeft het beroep op arbeidsongeschiktheid bij een stijgende AOW-leeftijd niet sterk toe te nemen. (CPB).

In vele sectoren is het personeelstekort voelbaar: zorg, techniek, ICT, bouw, financiële dienstverlening, onderwijs en overheid. [UWV kansrijke beroepen](#). Mobiliteitspools van UWV om werknemers van de ene naar de andere branche om te scholen worden stopgezet, omdat er overal tekorten zijn. De tekorten zullen vanaf 2023 verder toenemen. Wel ontstaan er elders nieuwe initiatieven.

Klimaatverandering

Een belangrijke trend, maar minder van invloed op de arbeidsmarkt en/of op kinderopvang.

Technologie

Digitalisering en robotisering zijn trends die in vele branches zorgen voor disruptie. Ook platforms zoals Airbnb, Uber en Thuisbezorgd.nl zorgen voor aardverschuivingen bij hotels, taxi's en restaurants.

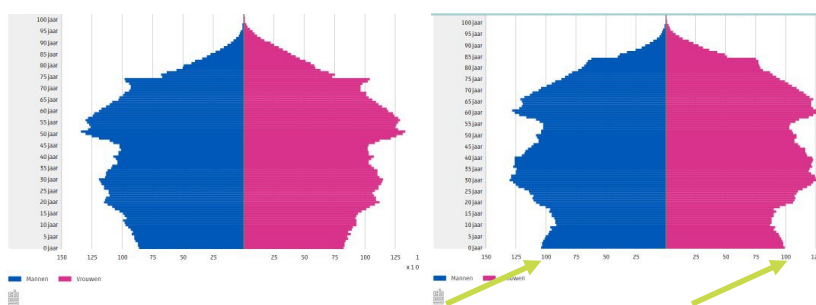
In kinderopvang lijkt disruptie ver weg. Er zijn enkele organisaties die innoveren met de inzet van techniek op ondersteunende dienstverlening (administratie, roosteren, enzovoort). Kinderopvang werkt! organiseert wel binnenkort een hackathon om te inventariseren welke oplossingen technologie kunnen bieden.

[Scenario's ouderenzorg in beeld - Sectorbeeld ouderenzorg naar 2030 en 2040 - SIRM](#)

Demografie

Door de toenemende vergrijzing gaat de zorgvraag omhoog en daalt het aantal werkenden.

Waar er nu ongeveer 14 potentieel werkenden per oudere (80+) zijn, zijn dat er in 2030 maar 9 en in 2040 slechts 7. Er ontstaat een steeds groter wordende 'zorgkloof'. (SIRM).

Vergrijzing is een veelgehoorde trend. Weinig mensen zijn zich bewust van een geboortegolf die de komende 10 jaar wordt verwacht. Waren er in 2020 168.000 baby's geboren. Voor 2030 prognosticeert CBS 201.000 baby's. Een groei van 20 procent!

De eerste twee jaar daalt de groep van nul- tot twaalfjarigen nog wel in omvang. Dat komt door een relatief grote daling van het aantal elf- en twaalfjarigen.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Er zijn vele maatschappelijke ontwikkelingen. Een daarvan is dat er steeds meer aandacht is voor ongelijkheid. Ongelijke kansen voor: mannen en vrouwen, laag- en hoogopgeleiden, voor mensen met een huur- en koopwoning en ongelijke kansen voor kinderen. De coronacrisis maakt de kansenongelijkheid groter, zegt socioloog Thijs Bol van de Universiteit van Amsterdam. Dit komt vooral omdat ouders sinds de sluiting van scholen een grotere verantwoordelijkheid hebben om hun kind thuis te helpen met schoolwerk. Van de ouders met een academische opleiding zegt 75% hiertoe in staat te zijn, versus 40% bij ouders met maximaal de middelbare school. "Deze periode legt bloot hoe groot de verschillen tussen kinderen eigenlijk zijn", zegt Bol in het Financieel Dagblad.

De kinderopvangtoeslagaffaire heeft voor maatschappelijke druk gezorgd en een roep om aanpassing van het huidige toeslagensysteem.

Politiek

In het [coalitieakkoord](#) staat het voornemen om de vergoeding voor de kinderopvangkosten voor alle huishoudens te verhogen naar 95%. Nu nog krijgen de huishoudens met de hoogste inkomens een vergoeding van slechts 33% en betalen zij zelf de resterende 67% van de opvangkosten. De eigen bijdrage voor die groep daalt dus van 67% naar 5% een korting van bijna 93%. Uit een financiële toelichting valt op te maken dat het tot 2025 duurt, om de nieuwe systematiek in te voeren.

Voor de laagste inkomens is die aanpassing minder gunstig. Die betalen nu slechts 4% van de rekening en dat wordt volgens de tekst van het akkoord opgehoogd naar 5%.

In het akkoord staat geen passage over gratis kinderopvang. Op dit moment weten we niet of er nog een aanpassing komt om te voorkomen dat die niet minder, maar meer gaan betalen.

In het coalitieakkoord wordt verder niets genoemd over de toeslagtarieven voor kinderopvang. De meeste ouders betalen meer dan het maximum uurtarief waarover kinderopvangtoeslag wordt ontvangen. Dat betekent dat die ouders bij dezelfde toeslagtarieven veel meer dan 5% aan eigen bijdrage betalen. [Buitenhek](#) verwacht dat dit bij ouders met lage inkomens problemen kan opleveren.

Prognose kinderopvang

Beleidsarm

Binnen het AZW-onderzoeksprogramma worden door ABF Research prognoses gemaakt van de vraag naar en het aanbod van medewerkers in de sector zorg en welzijn. In het beleidsarme referentiescenario zien we voor kinderopvang tussen 2021 en 2025 eerst een daling gevolgd door een stijging. Na 2025 stijgt de werkgelegenheid als gevolg van demografie.

Waar komt de dip in 2023 vandaan?

Het aantal nul- tot twaalfjarigen neemt de komende twee jaar nog af. Dat komt door een grote uitstroom van elf- en twaalfjarigen die straks niet meer in aanmerking komen voor de bso.

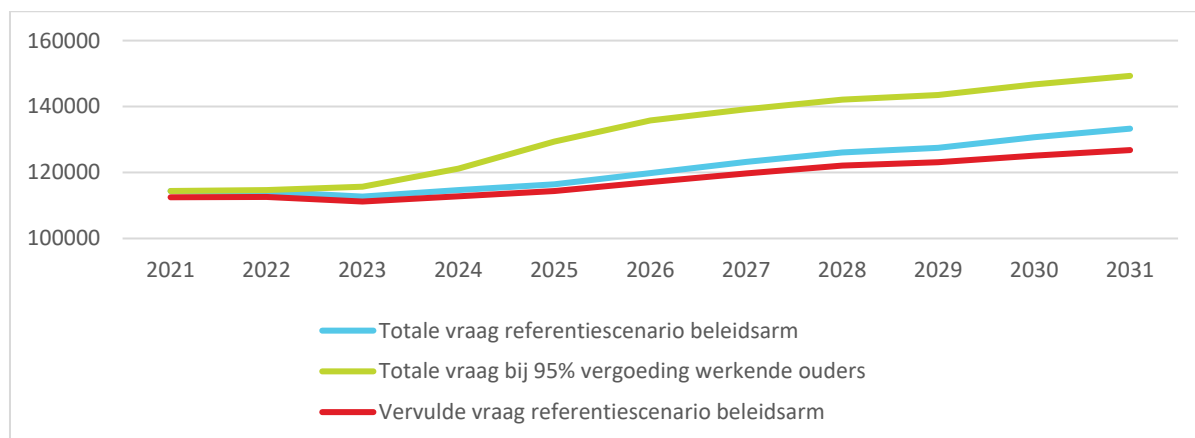
Beleidsrijk

SEO heeft een analyse gemaakt van een aanpassing in het beleid voor kinderopvang waarbij 96% van de kosten van kinderopvang worden vergoed voor werkende ouders. Volgens SEO gaat met dit scenario een extra impuls van 0,9 miljard door extra vraag naar kinderopvang. De beleidsplannen van het nieuwe kabinet (waarbij 95% van de kosten wordt vergoed voor werkende ouders) liggen het meest in de buurt bij dit rekenwerk. We verwachten op basis hiervan een toename in de arbeidsvraag van ongeveer 16.500 medewerkers. Bovenop de verwachte groei als gevolg van demografie.

In dit scenario worden deze extra werknemers als gevolg van de KOT-wijziging als volgt verdeeld:

- 2022 en 2023: Geen tijdelijke krimp als gevolg van demografie, maar kleine groei
- Invoering nieuw KOT beleid in 2025 (effect in 2024, 2025, 206)

Figuur 1. Prognoses medewerkers kinderopvang 2021-2031 (totale en vervulde vraag referentiescenario en scenario 95% vergoeding kinderopvang)

We zien in figuur 1 In het beleidsarme scenario:

- een dip in 2023 en herstel in 2024
- Een groei na 2024

- 14.000 werknemers in 2031
- Een tekort van 6.500 werknemers in 2031

Door de nieuwe financiering van de KOT zijn er nog eens 16.500 extra werknemers nodig in de periode 2024 – 2026.

Instroom en mobiliteit

De meeste werknemers die een baan vinden in kinderopvang, stromen in vanuit ander werk (en niet vanuit het onderwijs).

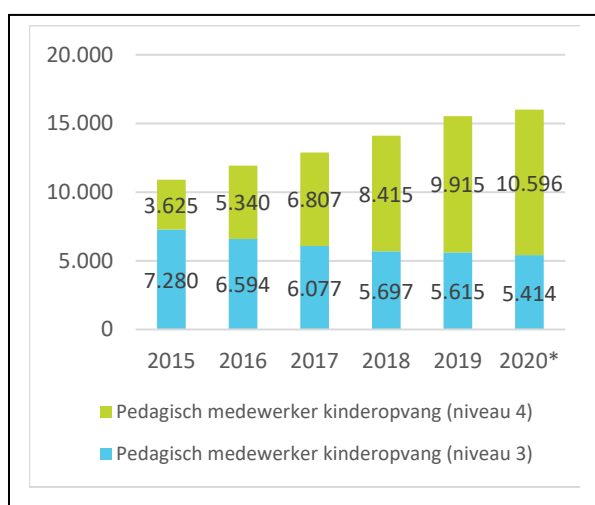
Instroom van werknemers vanuit het onderwijs of van buiten de sector zorg en welzijn	2%
Doorstroom vanuit andere kinderopvangorganisaties	6%
Zij-instroom vanuit zorg en welzijn (geen kinderopvang)	16%
Baanblijver	76%
Totaal	100%

Onderwijscijfers DUO

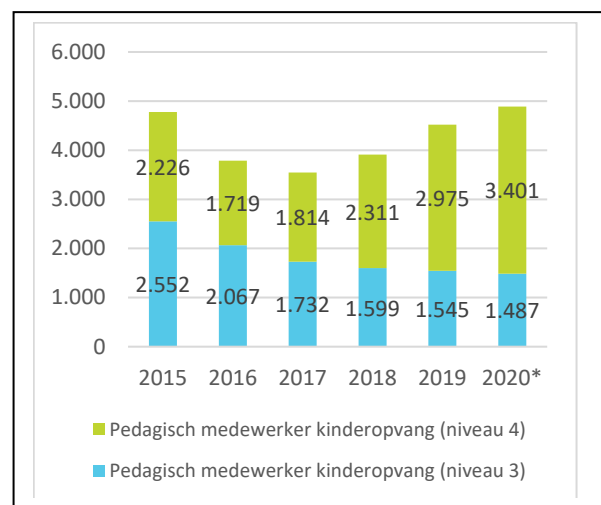
Gedurende de periode van 2015 tot en met 2020 zien we:

- 5.000 extra mbo-studenten pedagogisch medewerker (van ruim 10.900 naar ruim 16.000).
- Het aantal studenten in de niveau 3 opleiding daalde, tegelijkertijd nam niveau 4 sterk toe.
- 3.000 extra studenten onderwijsassistent niveau 4 (niet getoond in de figuur).
- Bij de gediplomeerden zien we dat het dieptepunt in 2017 is bereikt. In de jaren ervoor zijn minder scholieren de opleidingen ingestroomd als gevolg van eerdere economische crisis.
- In 2020 haalde 4850 leerlingen een diploma pw 3 of 4.
- Voor 2022 verwachten we dat 5.500 leerlingen een diploma halen.
- Het sectorrendement voor BOL is 84% en voor BBL is 93%. Dat betekent dat het grootste deel van de gediplomeerden binnen een jaar na het diploma gaat werken in de sector zorg en welzijn. De anderen studeren verder of gaan werken in een andere sector (bijv. onderwijs).

Figuur 1. Studenten mbo kinderopvang

Figuur 2. Gediplomeerden mbo kinderopvang

Bereik en weglek van gediplomeerde pedagogisch medewerker 3 en 4

Sinds 2012 behoort de opleiding Sociaal Pedagogisch Werk (SPW) tot het verleden. Op advies van het werkveld, de opleiders, de vakbonden en het Ministerie van Onderwijs is voor de opleiding MBO SPW een nieuwe naam gekozen, waarin wordt verwezen naar een verdeling in doelgroepen, zoals pedagogisch medewerker kinderopvang.

We zoomen in op de kwalificaties pedagogisch medewerker 3 en 4. Dit is slechts een deel van het potentieel, maar geeft wel een beeld van waar mensen werken die voor kinderopvang specifiek zijn opgeleid.

Behaalde kwalificatie	Totaal	Kinderopvang	Zorg en Welzijn	Niet in Z&W
Pedagogisch werker (3)	16.200	10.100 (62%)	1.900	4.200
Pedagogisch werker (4)	23.600	13.100 (56%)	5.300	5.200

Bron: AZW innovatie onderzoek naar kwalificaties (2022)

In het hbo zijn 133.000 gediplomeerden met een nieuwe kwalificatie pedagogiek of sociaal work, daarvan zijn er 8.300 werkzaam in kinderopvang.

Waar werken mensen met een kwalificatie pedagogisch medewerker nog meer?

In het primair onderwijs. Exacte aantallen zijn onbekend.

De rangorde binnen zorg en welzijn is voor niveau 4 als volgt:

- Gehandicaptenzorg (2.400)
- Ouderenzorg (900)
- Jeugdzorg (600)
- Sociaal werk (500)
- Geestelijke gezondheidszorg (400)
- Ziekenhuizen (200)

Voor niveau 3 is de rangorde:

- Ouderenzorg (900)
- Gehandicaptenzorg (400)
- Sociaal werk (200)
- Ziekenhuizen (100)

Zelfstandigen

Behaalde kwalificatie	Totaal zelfstandigen	Werkzaam in zorg en welzijn als zelfstandige	Werkzaam in zorg en welzijn als werknemer (daarnaast als zelfstandige)	Totaal werkzaam in zorg en welzijn %"
Pedagogisch werker (3)	2.300	61%	13%	74%
Pedagogisch werker (4)	2.600	58%	15%	73%

Bron: AZW innovatie onderzoek naar kwalificaties (2022)

Zelfstandige gastouders (geen dienstverlening aan huis) met een behaalde opleiding PW 3 of PW 4 zijn hier ingedeeld in de tweede kolom werkzaam als zelfstandige en werkzaam binnen zorg en welzijn.